

האוכל בשוק דומה לכלב'

דרך ארץ קדמה לתורה

דומה לכלב: מבואר בגמ' (קידושין דף מ:): אומרת האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב. **המהרש"א** (חידושי אגדות קידושין מסביר שהאוכל בשוק דומה לכלב כי מזון כלב אינו מצוי בבית, ואוכל גם בשוק אם נמצא לו שם. **המהר"ל** (נתיבות עולם נתיב דרך ארץ פרק א) מבאר את הדמיון לכלב, שאין בכל בעלי החיים עוד בעל חי שאין לו כבוד כמו הכלב, והוא בריה פחותה משולל מן הכבוד, ואינו נחשב מן הנמצאים.

הגמ' מוסיפה, ויש אומרים שפסול לעדות. ומסיים **רב אידי בר אבין** הלכה כיש אומרים. **רש"י** (ד"ה ופסול לעדות) מבאר טעם הפסול, כיון שאינו מקפיד על כבודו, גם לא מתבייש לזלזל בעצמו ולהיפסל לעדות.

1. תלמידי חכמים

סתירה: **תוס'** (קידושין דף מ: ד"ה ויש אומרים) שואל על הגמ' 'האוכל בשוק פסול לעדות', הרי מבואר **בירושלמי** (מעשרות פרק ג הלכה ב) רבי שמעון ברי אכל בשוק, ראה אותו רבי מאיר ואמר לו 'אין שבח לתלמיד לאכול בשוק', משמע מהירושלמי שרק לתלמיד חכם אין ראוי לאכול בשוק אבל אדם רגיל מותר.

ג' תירוצים: תוס' מיישב את הסתירה בג' אופנים, שיטת ר"ח האוכל בשוק דומה לכלב ונפסל לעדות היינו באדם שחוטף ואוכל, ומבאר שם מדוע אינו פסול מעיקר הדין מחמת גזלן. כלומר, שלדעת ר"ח לא מצאנו מקור לאסור אכילה בשוק מצד הביזיון.

שיטת ר"ת אוכל בשוק שנאמר בכלל אדם הכוונה כאשר אוכל סעודה של לחם שיש בכך יותר גנאי. **הריטב"א והתוס'** הרא"ש מביאים את הביאור של ר"ת ומוסיפים שהגנאי הגדול הוא משום שאוכל ומברך בשוק. **הבית יוסף** מביא את שיטת הרא"ש והטור בדעת ר"ת שהאיסור לאכול בשוק הוא רק לקבוע סעודה.

הב"ח בחושן משפט (סימן לד) מיישב את דברי רש"י

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה!

(הגרלה על דעת רבני המכון)

הפרס השבוע: סט (ג' כרכים) חפץ חיים שמירת הלשון אהבת חסד עם ביאור 'ארחות חיים'

שאלה: האם מותר להשהות בביתו בובות ובלונים בצורת אדם? ומה הדין לייצרם, או להחזיר חלקים שנפלו?

מבואר בגמ' (ראש השנה דף כד:): ונפסק בשו"ע (י"ד קמא סעיף ד) שאסור לעשות צורות אדם משום לא תעשון אתי, ואם אחר עשאו עוקר עין משום חשדא. וצריך לדעת, מה הדין בזמננו שלא מצוי עבודה זרה, האם מותר לייצר ולהשהות צורת אדם?

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 - שלוחה 4
- בעמדת 'נדריים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גליון 'עומק הפשט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- במקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

שם הזוכה בהגרלת גליון 230 על סט ג' כרכים חפץ חיים שמירת הלשון אהבת חסד עם ביאור 'ארחות חיים' הבחור החשוב ישראל איסר שפירא הי"ו ישיבת גרודנא באר יעקב

המדור השבוע נתרם על ידי הרה"ח רבי יעקב קליין שליט"א ברכתינו שבזכות התורה יצליח בכל מעשה ידיו

זכות הופעת הגיליון הונצח לעילוי נשמת ראש ישיבת בית מדרש עליון הגאון הגדול רבי דן אונגרישר זצוק"ל בן הר"ר ירחמיאל הי"ד נלב"ע ג' חשוון תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

הגליון הוקדש לעילוי נשמת הרבנית מרת טילה יוכבד מלין ע"ה בת הר"ר יוסף צבי ז"ל נלב"ע כ"א חשוון תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

חלק חושן משפט

סימן כה

בענין אם מותר לאכול חוץ לבית כימים שלפני פסח

בס"ד. יום חמישי י"ג ניסן. "בשוכה נחת תושעין" לפ"ק.

בחדש אשר בו נגאלו האבות, יעשה לבנים מה שלא עשה לאבות, כימי צאתן מארץ מצרים אראנו נפלאות, ופסלם לילדי הרמול הוציאה רבות ונצחיות, להגדיל תורה ודעים לזכות, כשי"ח הוב הנאמן רבי גמליאל הכהן רבינובין שליט"א. מח"ס גם אני אודך וראו ספרים.

אחר דרישת שלומי באחיר. באתי בזה
על דבר שאלתו אם מותר לאכול חוץ לביתו בימים שלפני פסח, כיון שאנשים מנקים את חבית מחמץ, ואינם רוצים לאכול חמץ בבית. וזה החילוק בעדות צורי ונאלי.

י ותצא דינא שיש להתיר לאכול בימים שלפני פסח חוץ לביתו, כגון בחדר מדרגות או סמוך לבנין שגר בו, ואפילו סעודת פת, כיון שאינו בפני רוב העם, וגם דרך בני אדם לאכול חוץ לביתם בימים אלו. וכן יש להתיר לאכול בגינה ציבורית במקום צדדי, ואפילו בשאר ימות השנה, כיון שיש דרך לאכול שם. ובפרט יש להקל משום שאוכל באופן חד פעמי, ומ"מ לא ילך ויאכל, אלא ישב ויאכל. והיינו דרוק לשאר בני אדם, אבל תלמוד חכם לא יאכל אלא בביתו של שלחן, ואפילו בערב פסח. וכל כן תורה צויר לפעוה עצמו בתלמוד חכם לענין זה. הגלעניד כתבתי והיעניא.

בברכה שנוכה לאכול עוד השנה מן הובחים ומן הפסחים, כנאולה השלימה ובכיות משיח צדקנו כבי"א.

משה שמואל דיון

חקירה נפלאה – האם מותר לאכול בחדר מדרגות בערב פסח
מופיע באריכות בספר הנפלא גם אני אודך תשובות הג"ר משה שמואל דיון שליט"א
חלק ה' סימן כ"ה עמוד רלא ואילך.
מאת מחבר הג"ר גמליאל הכהן רבינובין שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

קובעים סעודה אסור. לדעת הבית יוסף בשיטת הרמב"ם, האיסור רק אם אוכלים בפני כל העם, ולתלמיד חכם אפילו בפני מעט אנשים אינו משובח. ולדעת הב"ח בשיטת הרמב"ם אפילו לפני כל העם אינו אסור אלא כאשר הולכים ואוכלים.

למעשה מביא בקונטרס באורי ובידורי הלכה בענין אכילה בשוק שהג"ר זלברשטיין שליט"א התיר כי בגינה וכדומה יש פינות מיוחדות לאכילה ועשוי לכך, ואינו בכלל אוכל בשוק. וכן הורה להתיר הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

5. במסעדה ברחוב

הגר"ר יעקב חיים סופר שליט"א (בספרו שלום יעקב סימן כה) כותב בשמע מהגר"צ אבא שאול זצ"ל שנשאל לגבי אנשים שאוכלים במסעדות הנמצאות ברחוב, ומניחים את שולחנות האכילה בחוץ על הרחוב ממש, וענה שמותר ולא נחשב כאוכל בשוק, ומוסיף, כמדומה שהוכיח להתיר מהמשנה (מעשרות פרק ג משנה ה), 'איזו היא חצר הקובעת למעשרות, כל שאין אדם בוש מלאכול בתוכה', ובפירוש משנה ראשונה (שם) מסביר, שצריך שהחצר תהיה כמו בית שאינו מתייבש לאכול שם, ולכן כל מקום שאדם לא מתייבש לאכול שם, דינו כחצר ואינו כשוק ורחוב, ולכן קובע למעשר.

הגר"ר יצחק זלברשטיין שליט"א (חשוך חמד ברכות דף נ). התיר במסעדה ברחוב מכמה טעמים, לדעת הרמב"ם יש להתיר שהרי אינם הולכים ואוכלים, טעם נוסף להתיר, על פי המהרש"א שהאוכל בשוק דומה לכלב, משום שאין מזונו של הכלב מצוי בבית, ולכן אוכל גם בשוק אם נמצא לו שם, ואם כן האוכל במסעדה שהוציאה את שולחנותיה בחוץ, אינו תבירו של הכלב. אולם מכל מקום לתלמיד חכם אינו ראוי לאכול שם כדעת הרמב"ם (הלכות דעות פרק ה הלכה ב).

גומר בחוץ: האוכל בביתו ויוצא לחוץ עם האוכל שנשארו לו בפסח, כתב הגר"ר משה פיינשטיין זצ"ל (דברות משה שבת סימן כ הערה סז) שגם הוא בכלל האוכל בשוק.

6. באוטובוס

לדעת הגר"ר יצחק זלברשטיין שליט"א לפי שיטת הב"ח בכונות הרמב"ם יש להתיר לאכול באוטובוס, שהרי האוכל באוטובוס אינו הולך בשעת אכילתו. והגר"ר חיים קנייבסקי שליט"א (דרך שיחה עמוד תקצז) השיב על הנושא הזה שאינו יודע אם נחשב באופן כזה אוכל בשוק, אבל בן תורה אינו צריך להחזיק, אמנם למי שאינו בן תורה העניין יותר קל. וכשנשאל לגבי אברך שנוסע מחוץ לעיר לכולל, ומרויח זמן בכך שאוכל ארוחת בוקר בטנדר, השיב שאם יש בכל הטנדר אברכים כמוהו יש להקל. עוד השיב (במכתב להר"ד ספטמסוס) לגבי אכילה באוטובוס, שתלוי לפי הענין והצורה והמיקום. עכ"ד.

שמעתי להוכיח להתיר לאוכל בנסיעה ארוכה מחוץ לעיר, מהגמ' (ברכות דף גג:) המספרת שרבה בר בר חנה הלך בשיירה, ואכל ושכח ולא בירך, מוכח מכאן שאכל בדרך, ומסתבר שההיתר שלו היה כיון שהדרך היתה ארוכה ולא היה לו ברירה. ויתכן, שבנסיעה בתוך העיר שיכול להימנע שם מלאכול הדבר חמור יותר, ובפרט ששם יותר אנשים עולים ויורדים ודומה יותר לאוכל בשוק. אבל בנסיעה בין עירונית יש יותר מקום להקל כיון שהוא נסיעה ארוכה וגם אינו ניכר כל כך, כמו שמנהג העולם לאכול במטוס.

7. בחוף הים

בספר דרכי חיים (חלק ב עמוד תו) מובא שהג"ר אלעזר

מדברגן.

והגר"ר משה פיינשטיין זצ"ל (דברות משה שבת סימן כ הערה סז) כתב שאיסור האכילה הוא מחמת שאינו דור מוסר או צניעות, ויש לציין למה שכתב באגרות משה (ור"ל חלק א סימן רמט), שאכן מסקנת הגמ' (בבא קמא דף צא) שאדם רשאי לבייש את עצמו, אבל מכל מקום בושת גדולה כזו, כפי שמבואר שכל ידה נפסל לעדות כגון האוכל בשוק, מסתבר שאסור לאדם לבזות עצמו כך.

במענה למספר שאלות בדיון 'האוכל בשוק', השיב הגר"ח קנייבסקי שליט"א (במכתב להר"ד ספטמסוס), שקשה לתת גדרים בדיון זה, כיון שאינו איסור אלא ענין של בזיון.

4. בפארק וגינה ציבורית

מצוי בימי בין הזמנים וכדומה, שיושבים ואוכלים ארוחת ערב בגינה או פארק ציבורי וכדומה, וכאן מתעוררת שאלה האם מותר לאכול כאשר מצויים רבים עוברים ושבים, או שנכלל בדיון של האוכל בשוק?

בואו חשבון: מצד חשבון השיטות שהובאו לעיל, לפי ביאור הב"ח בדעת רש"י אין איסור כיון שאינם רגילים בכך, אך מכל מקום בתלמוד חכם אינו ראוי. לדעת הבית יוסף אם

עדכוני הלכה

ספר 'שלמי חיים'

אכשר דרא, כאשר בזמננו כמעט בכל נושא בהלכה הופיע ספר מיוחד שעוסק בענין המסוים, להקיף את כל פרטי הדינים.

גם בנושא שאנו עוסקים בו 'האוכל בשוק דומה לכל' עומד לצאת בקרוב לאור **ספר שלמי חיים** (יותר מ-500 עמודים), ובו פירוט כל הדינים והצדדים בסוגיא, מאת **הבחור החשוב חיים מלין נ"ו** מבחירי ישיבת 'בית מדרש עליון', מעוטר בהסכמות מפוארות מאת **גדולי ישראל שליט"א**.

מדורי הספר: קובץ תשובות ממרן ורבנן גדולי הפוסקים שליט"א, ביאורי ובידורי הלכה, פנינים ופרפאות נחמדים, קובץ מאמרים ודברי חיזוק.

'תמצית הלכות אכילה בשוק' מתוך הספר "שלמי חיים" שעומד לצאת לאור בקרוב א"ה, פורסם ב'אוסף גיליונות' גיליון 107 פרשת דברים אב תשע"ט. ומצורף כאן בתוך הגיליון.

מנחם מן שך זצ"ל נסע לים, וראה שיש אנשים שמביאים איתם אוכל וקובעים אכילתם על חוף הים. בדרך חזור מהים, הרב שך דיבר על כך במשך כל הנסיעה בגנות המנהג המבוזה הזה ואינו מובן כלל, שהרי חז"ל אמרו שהאוכל בשוק דומה לכלב, ואילו האוכלים על חוף הים נכללים בגדר 'האוכל בשוק', והרי יכולים לאכול בביתם קודם הים או אחר כך כשחוזרים ולהתגבר על תאוותם, ולא נרגע מכך.

מאידך הורה הג"ר **יצחק זילברשטיין שליט"א** (שלמי חיים) שמכיון שהים מחליש, לכן הדרך היא לאכול בחוף הים ואינו בכלל האוכל בשוק, אלא שלתלמיד חכם אינו ראוי לאכול שם.

**זכות הופעת
הגיליון הנוצח
לעילוי נשמת
הגאון
רבי אברהם בן רבי
משולם שרגא זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.**

**זכות הופעת
הגיליון
לרפואת
שלמה בן איידל
בתושכ"י**

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- פסול לעדות:** האוכל בשוק דומה לכלב ופסול לעדות. משום שאינו מקפיד על כבודו, אינו מתבייש לזלזל בעצמו ולהיפסל.
- סיכום השיטות:** שיטות חלוקות בפסול עדות של האוכל בשוק, להבנת תוס' ברש"י אסור לאכול כל דבר, לדעת הב"ח ברש"י האיסור הוא רק ברגיל בכך, ובתלמיד חכם אינו ראוי אפילו באקראי. לדעת ר"ת האיסור הוא רק באכילת פת, לדעת הבית יוסף בשיטת ר"ת האיסור הוא רק בקביעות סעודה על פת. לדעת ר"ח אין מקור לאיסור אכילה בשוק באדם רגיל, אבל לתלמיד חכם אינו שבח. לבית יוסף בדעת הרמב"ם וכן נוקט הסמ"ע, פסול לעדות רק כשאוכל בפני כולם, ולתלמיד חכם אינו שבח לאכול בשעת האכילה, ותלמיד חכם אין ראוי לאכול בשוק אפילו ביושב במקום אחד ואוכל.
- טעם הדין:** מכאור בראשונים שאינו איסור מצד הדין, אלא שאינו דרך מוסר וצניעות, וכתב האגרות משה שאדם רשאי לבייש את עצמו, אולם לגבי האוכל בשוק, מסתבר שאסור לבזות עצמו כל כך.
- מקומות שונים:** מותר לאכול בפארק או בגינה ציבורית אם אינו רגיל, ובפרט אם קיים במקום פינות המיועדות לאכילה ודאי שאין בזה איסור. מסעדה ברחוב שמניחים את השולחנות בחוץ ברחוב, אינו בכלל כאוכל בשוק. אולם לתלמיד חכם אינו ראוי. האוכל בביתו ויוצא עם האוכל שנשאיר בפיו לחוץ, גם הוא בכלל האוכל בשוק. אכילה באוטובוס בנסיעה ארוכה מחוץ לעיר קל יותר, יש שכתבו שכן תורה אינו צריך לנהוג כך, ומי שאינו בן תורה העניין יותר קל. ואברך בטנדר שיש בו אברכים כמוהו יש להקל. אכילה בחוף הים נחלקו האם הוא בכלל האוכל בשוק.

נושא הגליון הבא:

'בובות ובלונים בצורת אדם'

הגיליון נועד לעורר את לב הלומד, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ו, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא
לדעת לחיות מהלכה

גליון שבועי
שיעורים וימי עיון
מוקד למענה הלכתי
בירורי הלכה אקטואליים
קו הילכתא
חברות הדרכה

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

הכתובות והפניות
5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות,
עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...